

DOELGROEP:

2^e & 3^e graad ASO, 3^e graad TSO en BSO

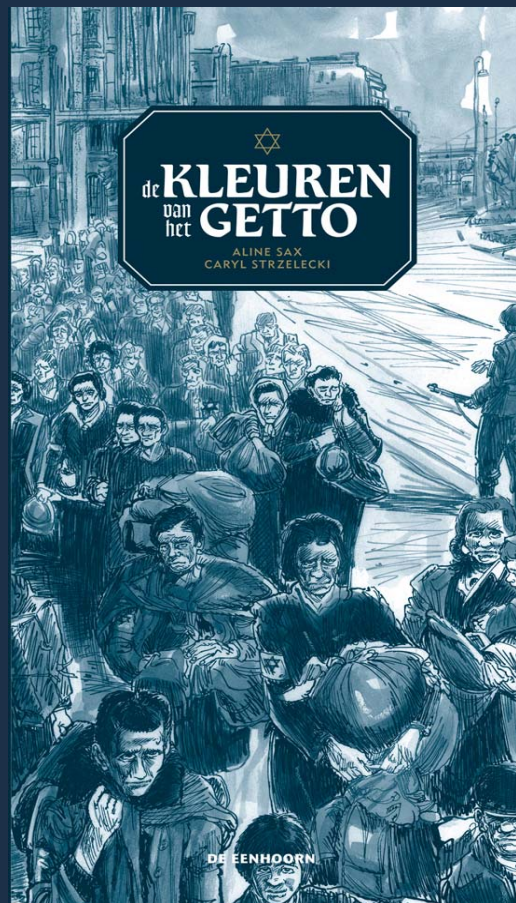
THEMA'S:

Holocaust, getto's, vervolging, onrecht, geweld, individuele verantwoordelijkheid

DOEL:

Jongeren leren dat ze lessen kunnen trekken uit de geschiedenis en staan stil bij de individuele verantwoordelijkheid van ieder die te maken krijgt met onrecht of geweld.

Lespakket 'De Kleuren van het getto'

ALINE SAX – mail@alinesax.be

LESPAKKET BIJ

‘DE KLEUREN VAN HET GETTO’

Doelgroep:	2e en 3 ^e graad ASO, 3 ^e graad TSO en BSO.
Vakken:	sluit aan bij de vakken Nederlands, geschiedenis, PAV, godsdienst/zedenleer
Tijdsbesteding:	2-3 uren
Thema:	Tweede Wereldoorlog, Holocaust, getto's, vervolging, onrecht, geweld, individuele verantwoordelijkheid
Doel:	Jongeren leren dat ze lessen kunnen trekken uit de geschiedenis en staan stil bij de individuele verantwoordelijkheid van ieder die te maken krijgt met onrecht of geweld.
© en info:	Aline Sax, mail@alinesax.be

Inhoud van dit lespakket:

I. Voorbereiding.....	2
II. Vragen bij het boek.....	3
A. Het leven in het getto	3
B. De opstand	4
C. Algemeen.....	5
III. Creatieve verwerkingsopdrachten	6
A. Een overtuigende brief.....	6
B. Zelf auteur/illustrator zijn	6
C. Op zoek naar online informatie voor de tijdlijn	6
IV. Groepsgesprek.....	8
A. Historisch verhaal.....	8
B. Confrontatie met onrecht en geweld: veraf en dichtbij	8
C. En de omstanders deden niets?	9
D. Het probleem van gedeelde verantwoordelijkheid	9
V. Verdere (les)suggesties	11
A. Over de Holocaust en het getto van Warschau	11
B. Over geweld en individuele verantwoordelijkheid	11
VI. Leerlingenbladen	12

I. Voorbereiding

De leerlingen lezen het boek '**De kleuren van het getto**', een graphic novel met illustraties van Caryl Strzelecki en tekst van Aline Sax. 'De kleuren van het getto' is geen strip, maar een roman met prenten. De teksten zijn kort, vlot, maar toch literair. De illustraties schetsen een rauw en levensecht beeld van de situatie in het getto van Warschau en spreken jongeren die graag strips lezen zeker aan. Deze combinatie verlaagt de drempel voor jongeren die niet of minder graag lezen. Tegelijkertijd is het toch een literaire roman die doet nadenken over geweld en onrecht en de individuele verantwoordelijkheid die ieder heeft als hij/zij geconfronteerd wordt met onrecht.

Tijdens de verwerking van het boek wordt dieper ingegaan op dit laatste thema. Op deze manier worden de jongeren zich ervan bewust dat de geschiedenis ons dingen kan leren en onze houding kan veranderen en staan ze stil bij hun eigen verantwoordelijkheid als zij te maken krijgen met of getuige zijn van onrecht of geweld, zowel veraf als dichtbij.

Bij het boek hoort ook een **tentoonstelling**. In deze tentoonstelling worden fragmenten en illustraties uit het boek gekaderd en wordt een aanzet gegeven tot reflectie over onrecht en geweld. Het bekijken van de tentoonstelling kan de aanzet zijn tot de verwerkingsopdrachten.

Voor meer informatie en/of het uitlenen van de tentoonstelling kan u contact opnemen met de [auteur](#) of [illustrator](#).

Suggestie: De vragen en verwerkingsopdrachten kunnen ook gebruikt worden ter voorbereiding van **een lezing door de auteur**. Tijdens deze lezing zal de auteur meer vertellen het ontstaan en het schrijven van het boek en gaat ze met de leerlingen in gesprek rond de thema's van deel 4 (groepsgesprek). Voor meer informatie over een lezing kan u [contact opnemen](#) met de auteur. Subsidies voor de lezing kunnen aangevraagd worden bij [Stichting Lezen](#) (Vlaanderen) of [Stichting Schrijvers School Samenleving](#) (Nederland).

II. Vragen bij het boek

De leerlingen lossen na het lezen van het boek onderstaande vragen individueel op. Sommige vragen hebben geen juist of fout antwoord, maar kunnen een aanleiding zijn tot een onderlinge discussie.

A. Het leven in het getto

- In het begin van het verhaal worden er allerlei anti-Joodse wetten opgesteld in Warschau. Geef enkele voorbeelden wat Joden niet meer mogen.

De Joden mogen niet meer dan 200 zloty cash geld bij zich hebben, ze mogen geen zaken doen met niet-Joden, ze mogen geen gebruik maken van gemotoriseerde voertuigen, mogen niet meer op banken zitten, niet meer in het park komen, geen cafés meer bezoeken, ... Blz. 11-13

- Als al deze verordeningen worden ingesteld zegt Misja: 'Nog nooit had ik me zo Joods gevoeld.' (blz. 15) Wat bedoelt hij hiermee?

Voordat de Duitsers deze verordeningen instelden, voelde Misja zich eigenlijk niet zo Joods. Het was pas toen de Duitsers hem als Joods bestempelde dat hij zich van die aparte identiteit bewust werd.

- Waarom bouwden de Duitsers getto's, denk je?

Omdat ze in een eerste fase alle Joden uit de samenleving wilden weren. In een tweede fase van de geplande Jodenvervolging was het makkelijker om mensen te deporteren die al in een getto gevangen zaten.

- Hoe komt het dat het leven in het getto zo slecht is en dat er zoveel mensen sterven?

In het getto zijn er honderdduizenden mensen samengeperst op een veel te kleine oppervlakte. Daardoor breken er makkelijk ziektes en epidemieën uit. Aangezien de toevoer van o.a. medicijnen door de Duitsers afgesloten was, konden ziekten niet genezen worden. Bovendien was ook de voedselimport in het getto streng door de Duitsers gereguleerd. Vele mensen stierven van de honger. En omdat ze door de honger verzwakten, waren ze ook vatbaarder voor ziektes. Mensen werden bovendien ook vaak vermoord door Duitsers (smokkelaars, vluchtpogingen of soms zelfs gewoon pesterijen). Vanaf de zomer van 1942 kwamen hierbij nog eens de massale deportaties naar de vernietigingskampen bij.

- Op straat ziet Misja vele mensen die het opgeven. De erbarmelijke omstandigheden in het getto doen hen alle hoop verliezen. Misja geeft echter niet op. Wat doet hij?

Hij probeert aan eten te geraken voor zijn ouders en zusje door te smokkelen. Via de riolen gaat hij in en uit het getto en brengt koeken en brood mee die hij van een bakker aan de 'Arische' kant van de muur steelt.

- Vanaf de zomer van 1942 begonnen grootschalige deportaties naar de uitroeiingskampen Auschwitz en Treblinka. Waarom breekt er geen paniek uit in het getto? Waarom gaan de mensen schijnbaar zo gewillig mee?

De mensen wisten niet wat hen te wachten stond. Er was hen verteld dat ze 'herplaatst' zouden worden naar dorpen in Rusland. Ze geloofden, of wilden tenminste geloven, wat de Duitsers zeiden. Bovendien werd je meteen neergeschoten als je je verzette.

B. De opstand

- De opstand in het getto was geen daad van wanhoop, maar werd nauwgezet voorbereid. Welke voorbereidingen komen in het boek aan bod?

Het smokkelen van wapens en munitie, het aanleggen van voorraden, het maken van bommen, molotovcocktails en andere explosieven, het drukken van strooibriefjes, het opleiden van strijders, het inwinnen van inlichtingen, ... blz. 108-116.

- Mordechai zegt, vlak voordat ze de strijd aangaan, dat ze niet vechten om te winnen, maar om eervol te sterven. Wat bedoelt hij hiermee? Begrijp je zijn zienswijze? Geloof je zelf dat de Joodse verzetsstrijders een kans hadden? Waarom wel/niet?

De Joodse verzetsstrijders weten op voorhand dat ze geen kans maken tegen de veel beter getrainde en bewapende Duitse soldaten die bovendien ook met een grote overmacht zijn. De Duitsers hebben vliegtuigen en artillerie, de Joden hebben weinig en slechte wapens en zullen de strijd dus nooit kunnen winnen. Maar dat is ook niet het belangrijkste. Mordechai vindt het belangrijk om strijdend te sterven in plaats van weerloos in de gaskamers. Ze willen aan de Duitsers en aan de rest van de wereld laten zien dat ze zich niet zomaar overgeven. [andere vragen: persoonlijk antwoord]

- Misja blijft toch hopen dat hij het toch zal overleven. Hoe merkt je dit in het verhaal?

Hij blijft zich afvragen of ze echt zullen sterven (alsof hij het toch niet gelooft). blz. 121

Hij is ervan overtuigd dat 'weinig kans' op overleven toch nog steeds een kans is. blz. 124

Hij neemt geen afscheid van zijn ouders omdat hij hoopt hen nog te zien. blz. 124-125.

Op het einde geeft Misja aan zichzelf toe dat hij toch was blijven hopen. blz. 164.

- De Duitse commandant van Warschau Jurgen Stoop sprak in zijn dagboek en officiële stukken over 'opstandelingen'. De Joodse overlevenden noemden zichzelf 'vrijheidsstrijders'. Deze twee woorden duiden op dezelfde groep mensen, maar toch betekenen ze niet helemaal hetzelfde. Waarin zit het verschil?

Het verschil zit in de gevoelswaarde van het woord en de kant die je kiest. Als je het over opstandelingen hebt, ben je tegen hen, vind je hun zaak niet rechtvaardig. Als je over vrijheidsstrijders spreekt, kies je hun kant en schaar je je achter hun strijd.

[Verschillende antwoorden mogelijk.]

C. Algemeen

- Doorheen het hele verhaal ziet Misja zich geconfronteerd met onrecht en geweld. Geef hiervan enkele voorbeelden.

Het geweld van de Duitsers tegen individuele Joden

De anti-Joodse verordeningen

De bouw van het getto

Het ombrengen van smokkelaars

Het doden van onschuldige burgers (mannen, vrouwen, kinderen) doorheen het hele verhaal.

[Meer antwoorden mogelijk]

- Waarom is de titel van het boek 'De kleuren van het getto' denk je?

De kleuren van het getto zijn eigenlijk onbestaande. Misja vind het getto grauw en grijs. Dit staat in schril contrast met de kleuren van de parkiet. 'Zijn kleuren staken af tegen het grauw van het getto' De parkiet is een belangrijk symbool in het boek.

[Andere antwoorden mogelijk]

- Wat symboliseert de parkiet die Misja enkele keren ziet? Hoe merk je dit in het boek?

De parkiet symboliseert de vrijheid. Hij kan over de muur vliegen en gaan en staan waar hij wil. Niemand houdt hem tegen. De parkiet hoort niet in het getto en Misja vindt van zichzelf dat hij ook niet in het getto hoort. Hij wil zijn zoals de parkiet. Bovendien symboliseren zijn kleuren de wereld buiten het getto, toen het leven nog kleurrijker was en niet zo grauw en grijs als in het getto.

- Waarom wil Fromka op het einde van het verhaal vluchten?

Omdat ze wil vertellen aan de buitenwereld wat er gebeurd is. Ze wil getuigenis afleggen van de strijd en de dood van de anderen. Ze vindt het belangrijk dat ze niet gestorven zijn zonder dat iemand het weet. Ook voor de opstand was dat al het motto van de verzetsstrijders: sterven voor de ogen van de wereld.

III. Creatieve verwerkingsopdrachten

A. Een overtuigende brief

- Je bent een lid van de Joodse verzetsgroep en hebt wapens en munitie nodig. Die kan je enkel krijgen van Polen buiten het getto. Schrijf een brief waarin je hen probeert te overtuigen om jou te helpen.

OF

- Je bent een Poolse burger die buiten het getto woont en de vraag krijgt om wapens te geven aan de Joden, maar je vind de opstand geen goed idee. Waarom niet? En hoe overtuig je hen daarvan?

In je brief kan je eventueel op de volgende punten ingaan:

- Waarom zijn er wapens nodig?
- Zijn er andere manieren om je te verzetten?
- Waarom is gewapend verzet al dan niet de beste manier?
- Is het zinvol om je te verzetten?
- Wat als de Duitsers vergeldingsmaatregelen zullen nemen tegenover de Joods burgers in het getto en bijvoorbeeld gijzelaars neerschieten?
- Welk effect zal het verzet (kunnen) hebben?

Variant: Twee leerlingen kunnen beide standpunten ook spelen. De ene leerling is een Joodse verzetsstrijder die probeert wapens te krijgen van de Poolse burger en de andere leerling is de Poolse burger die de Joodse verzetsstrijder op andere gedachten probeert te brengen.

B. Zelf auteur/illustrator zijn

- Bedenk een nieuwe titel voor het boek en/of ontwerp een nieuwe cover.

- Kies één prent uit en schrijf hierbij een eigen tekst. Probeer niet alleen te beschrijven wat je op de prent ziet, maar ook eigen elementen toe te voegen. Je mag zelfs een eigen verhaaltje verzinnen.

OF

- Kies één tekstblokje uit het boek en maak hierbij een eigen illustratie. Probeer niet alleen maar te tekenen wat er geschreven staat, maar geef je eigen invulling aan de tekst. Je mag ook elementen toevoegen.

C. Op zoek naar online informatie voor de tijdlijn

- Zoek op internet meer informatie over het getto van Warschau. Let op welke websites je gebruikt. Is de informatie wel betrouwbaar? Let daarbij op de volgende dingen:

Wie heeft de website gemaakt? Met welk doel? Behoort de website toe aan een instituut, instelling, museum of universiteit? Geeft de maker website aan waar hij zijn informatie gehaald heeft?

Enkele betrouwbare sites:

United States Holocaust Memorial Museum: www.ushmm.org/museum/exhibit/focus/uprising/

Jewish Virtual Library: www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Holocaust/warsawtoc.html

- Met de informatie die je online vindt, kan je volgende gebeurtenissen op een tijdlijn zetten.
  - Duitse inval in Polen
1 september 1939
  - Begin van de massale deportaties vanuit het getto naar Auschwitz en Treblinka
juli 1942
  - De Duitsers nemen Warschau in
27 september 1939
  - Het officiële einde van de Tweede Wereldoorlog in Europa (Duitse overgave)
8 mei 1945
  - De Duitsers blazen de grote synagoge in de Tlomackastraat op. Dit is het einde van de opstand en van het getto.
16 mei 1943
  - Begin van de opstand in het getto
19 april 1943
  - Dood van Mordechai Anielewicz en de andere commandanten in de bunker in de Milastraat
8 mei 1943
  - Warschau wordt bevrijd door Russische troepen
17 januari 1945
  - Poolse opstand in Warschau (niet in het getto)
1 augustus 1944 – 2 oktober 1944

IV. Groepsgesprek

A. Historisch verhaal

Misja en de andere leden van het Joodse verzet willen niet zomaar toekijken hoe hun volk weerloos gedeporteerd wordt. Ze besluiten om iets te doen, ze willen actief weerstand bieden.

Met wapens die ze het getto binnengesmokkeld hebben, vechten ze tegen de Duitsers. Ze beseffen echter dat hun gevecht bij voorbaat verloren is. Ze kunnen niet op tegen de Duitse artillerie en de bommenwerpers. Toch vinden ze het belangrijk om te vechten en 'te sterven voor de ogen van de wereld'.

- *Waarom denk je dat ze dit belangrijk vonden?*
- *Wat vind je van hun standpunt om zich niet zomaar te willen overgeven?*
- *Wat zou jij doen?*

B. Confrontatie met onrecht en geweld: veraf en dichtbij

Doorheen het hele verhaal ziet Misja zich geconfronteerd met onrecht en geweld. Het begint met pesterijen van de Duitsers, die steeds erger worden (blz. 7), de strenge Jodenverordeningen (blz. 11), de opsluiting van alle Joden in een getto (blz. 16 e.v.), de behandeling van de mensen in het getto (blz. 18 e.v.), de honger, de deportaties, het geweld tijdens de deportaties, het geweld tegen de overblijvers in het getto en het buitensporige antwoord van de Duitsers tegen de Joodse verzetsstrijders.

- *Wanneer werd/wordt jij geconfronteerd met onrecht of geweld? Veraf (op het nieuws) of dichtbij (eigen leefomgeving)?*
- *Hoe reageer je daar dan op?*
- *Denk je dat je zelf iets kan doen tegen onrecht? Tegen welk onrecht wel en tegen welk onrecht niet?*
  - Veel leerlingen zullen het gevoel hebben dat ze tegen het onrecht ver weg niets of niet veel kunnen uitrichten. Hierop kunnen voorbeelden gegeven worden hoe je wél iets kan doen; ontwikkelingssamenwerkingsprojecten steunen, brieven schrijven voor Amnesty International, ... → het is vooral belangrijk dat je je stem laat horen, ook als je weinig kan veranderen. Als iedereen denkt dat hij niets kan doen, verandert er helemaal niets.

De Holocaustoverlevende Elie Wiesel zei bij het in ontvangst nemen van de Nobelprijs voor de Vrede: 'There may be times when we are powerless to prevent injustice, but there must never be a time when we fail to protest'.

- *Wat vindt je van deze uitspraak? Klopt ze? En volg jij ze ook? Op welke manier kan je protesteren tegen onrecht?*
- *Ben je zelf al eens in contact gekomen met (zinloos) geweld? Hoe reageerde je dan? Was je dader, slachtoffer of omstaander? Wat deden de omstanders?*

C. En de omstanders deden niets?

In het boek willen de Joodse verzetsleiders 'sterven voor de ogen van de wereld'. Het is hun manier om aandacht te vragen voor wat er in het getto van Warschau en op zo vele andere plaatsen in de wereld aan het gebeuren is; de geplande uitroeiing van miljoenen mensen. Maar de internationale gemeenschap reageerde niet. De geallieerden hadden langs verschillende kanten berichten gekregen over wat er aan de hand was. In de zomer van 1944 hadden ze zelfs gedetailleerde informatie over wat er in Auschwitz gebeurde. Maar ze deden niets.¹ Waarom niet? Waarom deed de Duitse bevolking niets toen de Joden vervolgd werden? Waarom deed de Belgische bevolking niets toen hier hetzelfde gebeurde?

Er zijn veel historische, sociale en psychologische theorieën over, maar een van de belangrijkste redenen waarom zo weinig mensen ingrijpen als ze onrecht of geweld zien, is dat ze zich niet verantwoordelijk voelen. Omdat ze de persoon niet kennen, omdat er voldoende andere omstanders zijn. Het is veel makkelijker om te denken 'de anderen zullen die man of vrouw wel helpen', dan zelf actie te ondernemen.

- Zowel bij de bespreking van de historische vragen over de weinige tegenstand die de Duitsers ondervonden bij het vermoorden van zoveel mensen, als bij de actuele vragen waarom mensen niet reageren als ze geweld zien, zullen de leerlingen de redenen angst en risico aanhalen. Hierop kan lang worden doorgedaan. Want dat zijn inderdaad valabele redenen. Maar dat zorgt ervoor dat niemand ooit een ander zal helpen. Is dit de wereld waarin we willen leven? Wanneer moet je risico nemen om een medemens te helpen? Is de angst niet vaak een drogreden om toch maar niets te moeten doen? Zeg je niet snel dat het te gevaarlijk is om je geweten te sussen?

D. Het probleem van gedeelde verantwoordelijkheid

Hoe kan het dat een man op een propvolle bus wordt doodgeslagen²? Omdat niemand durfde reageren ...? Dat is toch wel straf. Als de hele bus gereageerd had, denk je dat de jongeren die hem aanvielen nog zouden verder gedaan hebben? Dat is het probleem van de 'gedeelde verantwoordelijkheid.' Zo lang er andere mensen zijn, heb je de neiging om de verantwoordelijkheid van je af te schuiven.³ Dit probleem van de gedeelde verantwoordelijkheid, ook wel het 'omstandereffect' genoemd, werkt in verschillende omstandigheden.

Zo werd er een beroemd experiment gedaan, waarin mensen in een wachtkamer zitten en er plots rook vanonder de deur komt. Als de persoon alleen in de wachtkamer zit, onderneemt hij meteen actie, als er anderen bijzitten, onderneemt niemand actie! Maar ook experimenten waarin gesimuleerd wordt dat iemand anders in gevaar is, wijzen hetzelfde uit. Als de proefpersoon denkt

---

¹ Meer informatie: http://www1.yadvashem.org/odot_pdf/Microsoft%20Word%20-%203868.pdf

² Het voorval van Guido Demoor, die reageerde op het storend gedrag van zes jongeren op bus 23 in Antwerpen. De jongeren begonnen hem te slaan en te schoppen, toen de buschauffeur stopte en Guido Demoor uitstapte, overleed hij ter plaatse.

³ Meer achtergrondinformatie:

http://www.evertnieuwenhuis.nl/page/nieuws_achtergronden/nationaal/article/410/Het_omstandereffect

dat hij de enige is die hulp kan bieden, biedt hij meteen hulp. Als hij denkt dat er nog anderen zijn, wacht hij af.

- *Hebben jullie zelf dit omstander-effect ook al eens meegemaakt? En bleef je evenals de anderen niets doen?*

Dit hoeft niet enkel over geweld te gaan, er zijn ook andere voorbeelden: bv. een vrouw met een kinderwagen die op de bus wil stappen, iedereen kijkt apathisch toe hoe ze sukkelt, een oude vrouw valt en iedereen draait plots zijn hoofd, een leerkracht vraagt iets aan een groep, niemand antwoordt, ...

- *Op welke manier kan je wél je verantwoordelijkheid nemen?*

Als iemand de eerste stap zet, zullen de anderen wél volgen.

Delegeer! Spreek iemand persoonlijk aan als je iets gedaan wilt krijgen. Roep niet dat 'iemand' een ambulance moet bellen, maar zeg 'u daar, in uw rode mantel, bel een ambulance!'

En wat ook uit experimenten blijkt: mensen die wéét hebben van dit effect, zullen sneller reageren dan mensen die het omstander-effect niet kunnen doorzien! Dat is toch hoopvol nieuws?

V. Verdere (les)suggesties

A. Over de Holocaust en het getto van Warschau

Films:

The Grey zone (2001) is een film over de opstand van het Sonderkommando in Auschwitz

Uprising (2001) is een film over de opstand in het getto van Warschau.

The Pianist (2002) verteld het verhaal van de beroemde pianist Wladislaw Szpilman die probeert te overleven in het getto van Warschau. (De opstand in de film is de opstand in Warschau in 1994, niet de opstand in het getto van 1943)

In *Jacob The Liar* (1999) is Robin Williams een Joodse winkelier die de hoop in het getto van Łódź (niet van Warschau!) probeert levend te houden.

Boeken:

EDELMAN, M., *Das Ghetto kämpft*, Harald Kater Verlag, s.l, 1945.

RINGELBLUM, E., *Ghetto Warschau, Tagebücher aus dem Chaos*, Seewald Verlag, Stuttgart.

SLOAN, J. (ed.) *Notes from the Warsaw Ghetto, The journal of Emmanuel Ringelblum*, McGraw-Hill Book Company, New York, 1985.

Online

Resistance during the Holocaust :

<http://www.ushmm.org/education/foreducators/resource/pdf/resistance.pdf>

B. Over geweld en individuele verantwoordelijkheid

De educatieve pakketten van Atlas rond geweld

<http://www.bznatlas.be/geweld.html>

Halt aan agressie – ideeënboek van Jeugd en Vrede

<http://www.jeugdenvrede.be/producten/halt-aan-agressie-ideeenboek>

VI. Leerlingenbladen

Naam:
Klas:

Datum:
Nummer:

DE KLEUREN VAN HET GETTO

VRAGEN BIJ HET BOEK

Los onderstaande vraagjes op. Je mag het boek gebruiken. Soms is er geen juist of fout antwoord op een vraag, maar mag je je eigen mening geven.

Het leven in het getto

- In het begin van het verhaal worden er allerlei anti-Joodse wetten opgesteld in Warschau. Geef enkele voorbeelden wat Joden niet meer mogen.

- Als al deze verordeningen worden ingesteld zegt Misja: 'Nog nooit had ik me zo Joods gevoeld.' Wat bedoelt hij hiermee?

- Waarom bouwden de Duitsers getto's, denk je?

- Hoe komt het dat het leven in het getto zo slecht is en dat er zoveel mensen sterven?

- Op straat ziet Misja vele mensen die het opgeven. De erbarmelijke omstandigheden in het getto doen hen alle hoop verliezen. Misja geeft echter niet op. Wat doet hij?

- Vanaf de zomer van 1942 begonnen grootschalige deportaties naar de uitroeiingskampen Auschwitz en Treblinka. Waarom breekt er geen paniek uit in het getto? Waarom gaan de mensen schijnbaar zo gewillig mee?

- Misja blijft toch hopen dat hij het toch zal overleven. Hoe merkt je dit in het verhaal?

- De Duitse commandant van Warschau Jurgen Stoop sprak in zijn dagboek en officiële stukken steeds over de 'opstandelingen'. De Joodse overlevenden noemden zichzelf 'vrijheidsstrijders'. Deze twee woorden duiden op dezelfde groep mensen, maar toch betekenen ze niet helemaal hetzelfde. Waarin zit het verschil?

Algemeen

- Doorheen het hele verhaal ziet Misja zich geconfronteerd met onrecht en geweld. Geef hiervan enkele voorbeelden.

- Waarom is de titel van het boek 'De kleuren van het getto' denk je?

- Wat symboliseert de parkiet die Misja enkele keren ziet? Hoe merk je dit in het boek?

Naam:
Klas:

Datum:
Nummer:

DE KLEUREN VAN HET GETTO

CREATIEVE VERWERKINGSOPDRACHTEN

Een overtuigende brief

Je bent een lid van de Joodse verzetsgroep en hebt wapens en munitie nodig. Die kan je enkel krijgen van Polen buiten het getto. Schrijf een brief waarin je hen probeert te overtuigen om jou te helpen.

OF

Je bent een Poolse burger die buiten het getto woont en de vraag krijgt om wapens te geven aan de Joden, maar je vind de opstand geen goed idee. Waarom niet? En hoe overtuig je hen daarvan?

In je brief kan je eventueel op de volgende punten ingaan:

- Waarom zijn er wapens nodig?
- Zijn er andere manieren om je te verzetten?
- Waarom is gewapend verzet al dan niet de beste manier?
- Is het zinvol om je te verzetten?
- Wat als de Duitsers vergeldingsmaatregelen zullen nemen tegenover de Joods burgers in het getto en bijvoorbeeld gijzelaars neerschieten?
- Welk effect zal het verzet (kunnen) hebben?

Variant: Je kan beide standpunten ook spelen met een medeleerling. De ene leerling is een Joodse verzetsstrijder die probeert wapens te krijgen van de Poolse burger en de andere leerling is de Poolse burger die de Joodse verzetsstrijder op andere gedachten probeert te brengen.

Naam:

Klas:

Datum:

Nummer:

De kleuren van het getto

CREATIEVE VERWERKINGSOPDRACHTEN

Zelf auteur/illustrator zijn

1. Bedenk een nieuwe titel voor het boek en/of ontwerp een nieuwe cover.

---

2. Kies één prent uit en schrijf hierbij een eigen tekst. Probeer niet alleen te beschrijven wat je op de prent ziet, maar ook eigen elementen toe te voegen. Je mag zelfs een eigen verhaaltje verzinnen. Uiteraard blijf je wel bij het thema van het boek.

OF

Kies één tekstblokje uit het boek en maak hierbij een eigen illustratie. Probeer niet alleen maar te tekenen wat er geschreven staat, maar geef je eigen invulling aan de tekst. Je mag ook elementen toevoegen. Uiteraard blijf je wel bij het thema van het boek.

Naam:
Klas:

Datum:
Nummer:

De kleuren van het getto

CREATIEVE VERWERKINGSOPDRACHTEN

Op zoek naar online informatie voor de tijdlijn

Zoek op internet meer informatie over het getto van Warschau. Let op welke websites je gebruikt.

Is de informatie wel betrouwbaar? Let daarbij op de volgende dingen:

Wie heeft de website gemaakt?

Met welk doel?

Behoort de website toe aan een instituut, instelling, museum of universiteit?

Geeft de maker website aan waar hij zijn informatie gehaald heeft?

...

Met de informatie die je online vindt, kan je volgende gebeurtenissen op een tijdlijn zetten die je zelf mag ontwerpen.

- Duitse inval in Polen
- Begin van de massale deportaties vanuit het getto naar Auschwitz en Treblinka
- De Duitsers nemen Warschau in
- Het officiële einde van de Tweede Wereldoorlog in Europa (Duitse overgave)
- De Duitsers blazen de grote synagoge in de Tlomackastraat op. Dit is het einde van de opstand en van het getto.
- Begin van de opstand in het getto
- Dood van Mordechai Anielewicz en de andere commandanten in de bunker in de Milastraat
- Warschau wordt bevrijd door Russische troepen